

Pluralismus x monismus

Kdysi bývalo běžné rozlišovat filosofy podle toho, zda veškerou skutečnost zakládali resp. viděli založenu na jedné jediné „substanci“, anebo zda počítali se substancemi několika, případně mnoha. Ovšem jakmile nahlédneme problematičnost a vlastně nedržitelnost myšlenky (pojmu) „substance“, stává se takové rozlišování nejen neodůvodněným, ale přímo nesmyslným. Na jedné straně totiž musíme zajisté připustit ve světě mnohost, neboť nás o tom přesvědčuje každodenní zkušenost; zároveň však musíme nahlédnout, že mnohost je možná pouze tam, kde jsou k dispozici nějaké „jednotky“. Povahu těchto jednotek ovšem už nemůžeme rozpoznávat na základě pouhé zkušenosti, zejména nikoli zkušenosti jen smyslové. Musíme proto své pojetí zkušenosti nejprve rozšířit ze sféry pouhé smyslovosti na zřejmě mnohem komplikovanější sféru myšlení. Jakmile se pojetí (a pojem) „jednotky“ resp. „jednoty“ stane věcí myšlení (a jeho schopnosti odstupu od sebe a nového, kritického přístupu k sobě), tj. jakmile se „jednota“ stane pro myšlení problémem, musí dříve nebo později dojít k rozlišování dvojího základního typu „jednotlivin“, totiž „pravých“ a „nepravých“, přičemž ty nepravé se budou jevit jako pouhé hromady (agregáty) těch pravých. Ale ty „pravé“ jednot(k)y vůbec nemusí nutně být „jednoduché“.

(Písek, 100130-1.)